

► GEOPARK

- ◆ **GEOPARK** nie je len o zaujímavom geologickom podloží. Je skôr o uvedomení si, že všetko zo Zeme vychádza, je s ňou späť a je ňou formované. Pokiaľ s ňou budeme žiť v súlade, budeme sa cítiť šťastnejší.
- ◆ **GEOPARK** je tak fenomén, ktorý vracia ľudí ku koreňom. A k tomu, ako ovplyvňoval geológiu sám ľovek po stáročia. Geopark je územím, kde ľudia nechcú cudzie „z dovozu“, ale pracujú s tým, čo „majú doma a za humnom“. Je to ekonomickejšie, kultúrnejšie a v súlade s rodinou hrudou.
- ◆ **GEOPARK** je územím, kde ľudia liečia prechladnutie čajom z bazy a nie čajom z hypermarketu.
- ◆ **GEOPARK** je územím, kde ľudský odev zdobia prírodné motívy, ktoré sú v dokonalej harmónii s okolitou prírodou.
- ◆ **GEOPARK** je miesto, kde návštěvník od skál, zvierat, jedla, či charakteru hostiteľov pochopí súvislosti, naplní ho poznanie a chut' spoznávať ešte viac danú krajinu. Inšpiruje ho k hľadaniu vlastných koreňov.

- pomáha v aktívnej starostlivosti o miestne prostredie a ochranu prvkov, objektov a lokalít geoparku,
- spolupracuje s regionálnym a miestnym manažmentom (samosprávou), odbornými organizáciami a miestnou iniciatívou,
- aktivizuje, vzdeláva, vychováva a informuje obyvateľstvo a poskytovateľov služieb geoparku,
- sprostredkuje výskumnú a vedeckú činnosť, spolupracuje s vedeckými inštitúciami a štátnej správou,
- reprezentuje región ako jedinečné miesto s vedeckou umeleckou a výchovnou hodnotou a vzácnosťami,
- podporuje a organizuje podujatia geoparku,
- podporuje miestnu produkciu a ekonomický rozvoj,
- zabezpečuje propagáciu a informovanosť o geoparku,
- monitoruje a hodnotí územie a služby geoturizmu,
- pracuje na zaradení a udržaní geoparku v európskej a svetovej sieti geoparkov.

Na zasadnutí výkonného výboru UNESCO bola dňa 15. apríla 1999 schválená iniciatíva podpory národných geoparkov prostredníctvom **svetovej siete geoparkov** so zachovaním a rozvojom vybraných oblastí s významnými geologickými vlastnosťami zameraná na zlepšenie vedeckého poznania, miestneho ekonomickejho rozvoja, rešpektovanie kultúrneho dedičstva, vzdelávanie, propagáciu cestovného ruchu a prehľbovanie medzinárodnej spolupráce v oblasti geologickej dedičstva a geoparkov. V júni 2000 bola prostredníctvom partnerstva štyroch geoparkov vo Francúzsku, Grécku, Nemecku a Španielsku vytvorená Európska súťaž geoparkov (EGN) a dňa 20. apríla 2001 došlo k podpisu zmluvy o spolupráci medzi UNESCO a EGN. Vo februári 2004 sa po rozhodnutí medzinárodného výboru odborníkov pre geologicke dedičstvo zišlo v ústredí UNESCO v Paríži 17 členov EGN a zástupcovia 8 čínskych geoparkov, aby spoločne vytvorili Globálnu sieť geoparkov (GGN). V súčasnosti je v EGN zapojených 69 geoparkov z 23 krajín a v GGN 120 geoparkov z 33 krajín.

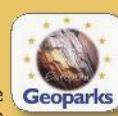
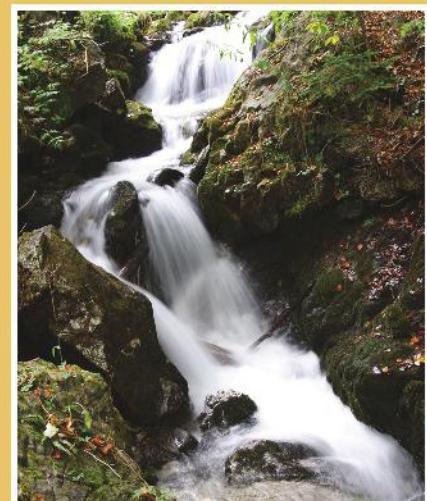
17. novembra 2015 členské štáty UNESCO na svojej 38. generálnej konferencii ratifikovali vznik novej kategórie UNESCO Globálneho geoparku. Tým vyjadrili význam komplexného manažmentu významných geologickej lokalít a krajiny.

► SVETOVÁ SIEŤ GEOPARKOV (GGN)

Počiatky vytvorenia siete geoparkov vo svete siahajú do roku 1991, kedy bola prijatá Medzinárodná deklarácia práv pamätičnosti Zeme (International Declaration of the Rights of the Memory of the Earth), ku ktorej sa prihlásili: Medzinárodná únia geologickej vied (International Union of Geological Sciences – IUGS), Medzinárodný program geovied (International Geoscience Programme – IGCP), ProGeo, Malvern Group, UNESCO – divízia vied o Zemi a Rada Európy. To bola iniciatíva pre vznik Globálnej siete národných geologickej parkov (GGN) pod dohľadom UNESCO.

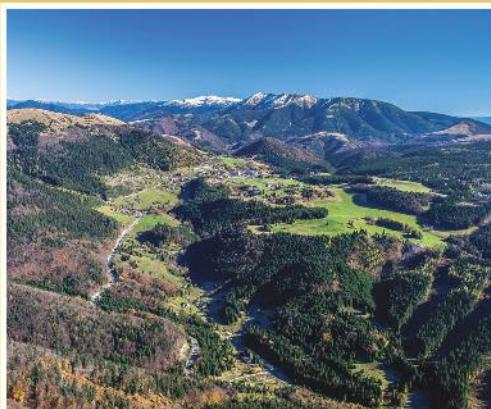
► EURÓPSKA SIEŤ GEOPARKOV (EGN)

Európska súťaž geoparkov (European Geoparks Network – EGN) vznikla na základe iniciatívy Divízie vied o Zemi UNESCO v roku 2000. Jej zakladajúcimi členmi boli štyri geoparky: Réserve Géologique de Haute-Provence (Francúzsko), Natural History Museum of Lesvos Petrified Forest (Grécko), Geopark Gerolstein/Vulkaneifel (Nemecko) a Maestrazgo Cultural Park (Španielsko). V roku 2001 Európska súťaž geoparkov podpísala s Divíziou vied o Zemi UNESCO dohodu o spolupráci, ktorá v roku 2004 výstupila do podpisania Madonieskej deklarácie a vzniku Globálnej siete geoparkov (Global Geopark Networks – GGN).

► GEOPARKY NA SLOVENSKU

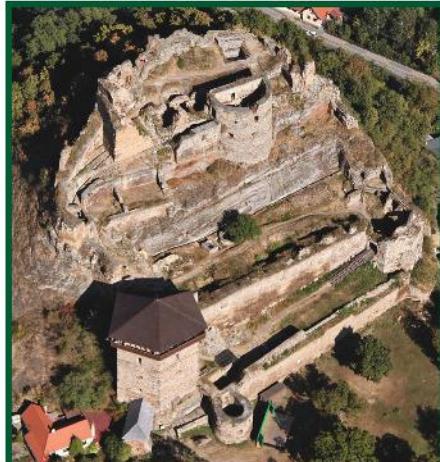
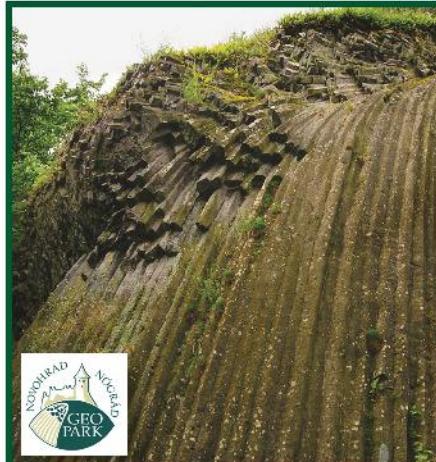

Slovensko je krajina, ktorá sa vďaka mimoriadne komplikovanej a pestrej geologickej stavbe vyznačuje bohatou geologickou diverzitou. **Geopark na Slovensku** je dôležitý nástroj podpory regionálneho a miestneho rozvoja založený na využívaní jedinečného prírodného a kultúrneho dedičstva a je uznávaným fenoménom rozvoja turizmu, tzv. **geoturizmu**. Rovnako z dôvodu značných možností pre poskytovanie služieb v oblasti cestovného ruchu predstavuje významnú oblasť národného hospodárstva. Výnimcočnosť niektorých našich geoparkov spočíva aj v tom, že ich tvoria banské regióny, ktoré dlhoveká tăžba a industria kovov, hlavne zlata, striebra a medi, zaradila medzi svetovo významné centrá zdroja a rozvoja našej civilizácie. S geologickej a predovšetkým s baníckou minulosťou sa spája veľké množstvo kultúrnych a historických pamiatok. Geopark má jednoznačne stanovené hranice, nachádza sa v řom určité počet geologickej významných lokalít, ktoré reprezentujú geologicke dedičstvo krajiny, sú výnimočné z hľadiska geologickeho výskumu, estetickej a vzdelávacnej hodnoty.

PREVÁDZKOVANÉ GEOPARKY
NA SLOVENSKU

Aj naša vláda Uznesením vlády SR č. 15 zo 7. januára 2015 schválila Konceptiu geoparkov a uložila ministrom MŽP SR, MDVRR SR, MPRV SR, MK SR, MŠVVŠ SR a MH SR vytvárať podmienky budovania a trvalej udržateľnosti geoparkov na našej krásnej krajine. Konцепcia geoparkov na Slovensku podnietila vznik Sieťe geoparkov (SG) a stanovila prvé 3 národné geoparky SR ako SG: Banskoštiaivnický geopark, Banskobystrický geopark a Novohradský geopark (všetky v BB kraji). V štádiu realizácie je Sandbergsko-pajštúnsky geopark (BA kraj).

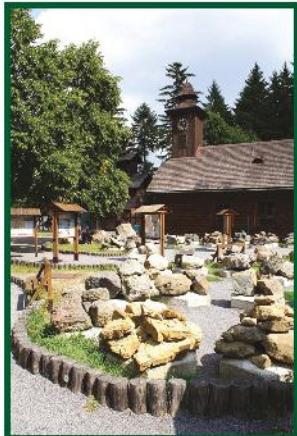
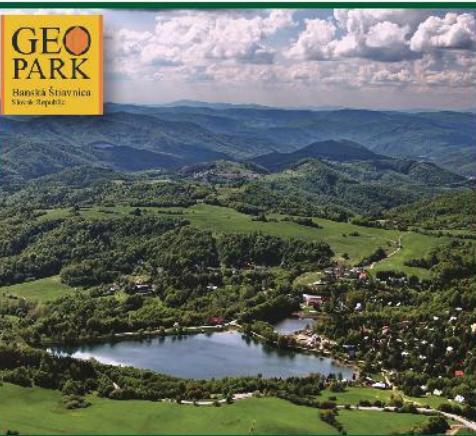
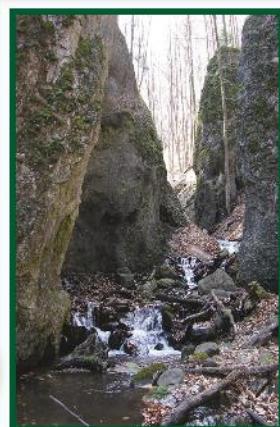
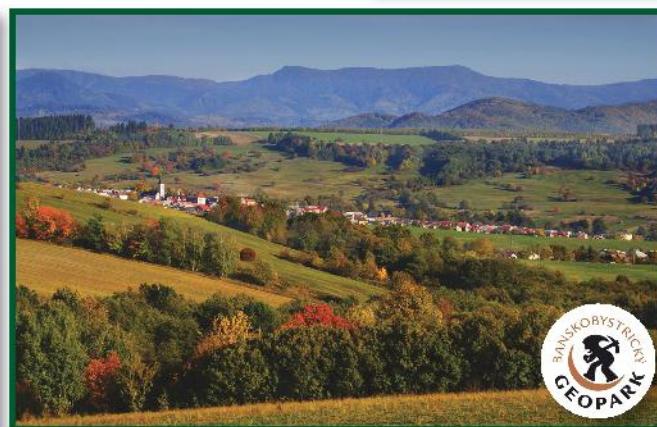

• Novohrad – Nógrád Geopark

Kamenný vodopád Šomoška, vypreravaný prívodný sopečný kanál Hajnáčka, Filakovský hradný vrch ako zvyšok maarovej sopky, kameňolom Mačacia či fantastické múzeum v prírode Ipolytamóč, to sú zaujímavosti prvého cezhraničného geoparku na svete Novohrad – Nógrád Geoparku, ktorý sa nachádza na území dvoch krajín – Slovenska (Novohradský geopark) a Maďarska. Zároveň ide o prvý slovenský geopark zapisaný do Európskej a Globálnej siete geoparkov (27. marca 2010 vo francúzskom Luberone prijatý Riadiacim výborom organizácie UNESCO ako prvý medzinárodný geopark za 38. člena EGN a v apríli 2010 na konferencii GGN v Malajzii za 67. člena GGN). Vznikol v roku 2008 a zahrňa katastraálne územia mest Filakovo a 27 obcí s 53 lokalitami. Na území Maďarska zahrňa geopark 63 obci so 123 lokalitami. Nachádza sa tu CHKO Cerová vrchovina na slovenskej strane, ktorá bola vyhlásená v roku 1989 a územie Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet na maďarskej strane, vyhlásené v roku 1990. Geopark sa rozprestiera na ploche 1 598 km², z toho 336 km² je na území SR.

• Banskobystrický geopark

Banskobystrický región je veľmi zaujímavý pestrou geologickej stavbou a výskytom mimoriadne vzácnych prírodných území, ako N.P. Veľká Fatra, NP Nízke Tatry a CHKO Polana. Územie je bohaté na výskyt lokalít poznačených tăžbou medených rúd hlavne v oblasti Špannej Doliny, Starých Hôr a Ľubietovej, čo je oblasť, ktorá pred objavením Ameriky predstavovala najväčšie ložisko medi vo vtedajšom znájom svete. Územie Banskobystrického geoparku sa rozprestiera na ploche 886 km² a zahrňa katastraálne územia mest Banská Bystrica a 42 obcí Banskobystrickejho okresu, mesta Kremnica v okrese Žiar nad Hronom a časť územia 2 obcí v okrese Brezno. Z hľadiska budovania kultúrnej a poznávacej infraštruktúry sa člení na geomorfológicke oblasti troch kategórií. Na území Banskobystrického geoparku je 292 lokalít.

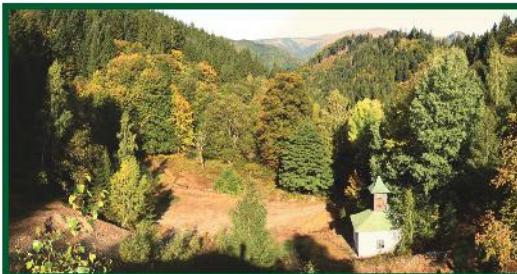
• Banskoštiaivnický geopark

Štiavnický stratovulkán je považovaný nielen za najväčší vulkán v karpatkom oblúku, ale aj za jeden z najväčších stratovulkánov v Európe. Slávne banské mesto Banská Štiavnica, Kalvária – vypreravaný bazaltový prívodný kanál menšej výbušnej sopky, Sitno – lávový prúd zo okrajového Sitnianskeho vulkánu atď. Výnimočnosťou štiavnického stratovulkánu je výskyt zlato-strieborných a polymetalických (Pb, Zn, Cu) rúd, ktoré sa stal v minulosti základom bohatej banickej činnosti. K banskej histórii patrí aj systém umelých vodných nádrží – tajchov, ktoré pôvodne slúžili ako zdroj energie na prácu v baniach. Banskoštiaivnický geopark má rozlohu 374 km², situovaný je na území mesta Banská Štiavnica a 14 obcí Banskoštiaivnického okresu, okresu Žarnovica a Žiar nad Hronom. Súčasťou objektového sústavy Banskoštiaivnického geoparku sú aj objekty zapisané do Zoznamu lokalít svetového dedičstva UNESCO, ktorého cieľom je katalogizovať a zachovať kultúrne a prírodné miesta mimoriadneho významu ako spoločné dedičstvo ľudstva. Na území Banskoštiaivnického geoparku je 156 lokalít.

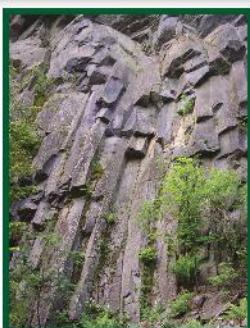
BANSKOBYSTRICKÝ GEOPARK

2006 podľa zákona č. 83/1990 Z.z. Budovanie Banskobystrického geoparku bolo započaté už v roku 2004 a jeho hlavným predpokladom bola existencia a využitie geologických a montanistických lokalít, ekologickej fenoménov a historických pamiatok Banskej Bystrice a jej okolia. Združenie založili osobnosti, odborníci a znalci územia z rôzov geológov, environmentalistov, regionalistov, urbanistov a historikov v úzkej spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia, Štátnej ochranou prírody a iných v Banskej Bystrici. Neskôr sa pridali ďalší nadšenci z akademickej obce a miestnej samosprávy. BBGMP o.z. je dobrovoľnou nezávislou a neziskovou organizáciou a významným partnerom v sociálnom, ekonomickom a kultúrnom rozvoji celého regiónu. V roku 2015 bol oficiálne uznaný ako slovenský geopark, jeden z troch práve v banskobystrickom kraji.

PREČO?

Zámer budovania geoparku vznikol pre veľkú atraktívitu priestoru s bohatým výskytom a pritomnosťou geologického, montánneho (baníctvo), prírodného ale aj kultúrneho, historického a spoločenského potenciálu. Vznikol aj z dôvodu existence ľudí, ktorí majú vôle spolupracovať aj s podporou štátnych, regionálnych a miestnych rozvojových dokumentov (programové vyhlásenie vlády SR, stratégia cestovného ruchu SR, regionálne a obecné programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a iné). Banskobystrický geopark predstavuje **produkt geoturizmu a súčasne územie**, ktoré spája spoločná vízia ďalšieho rozvoja zameraná na lepšie využívanie prírodného, sociálneho a ekonomickejho potenciálu regiónu s bohatou banskou históriaou a výnimočným prírodným prostredím. Je nositeľom špecifického produktu cieľového miesta a obslužnej vybavenosti tzv. geoturizmu (zariadenia, služby, podujatia, expozície, pamätiadnosti, trasy a ponúkané aktivity). Snahou ľudí žijúcich na území geoparku je dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj v čistom a nenarušenom prírodnom prostredí dvoch národných parkov a ďalších vzácných krajinných oblastí. Mestá Banská Bystrica a Kremnica boli v minulosti centrami podnikateľských rodín Thurzovcov a Fuggerovcov, ktorí v širokom okolí tažili a využívali drahé kovy (zlato, striebro, med) do celého sveta. Banická história siaha až do praveku. Geologické a banícke dedičstvo je tu v podobe množstva pamiatok – šácht, štôlni, klopačiek, hút, hálid a pod. Obce geoparku sú nositeľmi významnej ľudovej kultúry a historického dedičstva nielen v baníctve ale aj v poststalejkej histórii, kúpeľníctva, gastronómii, remeslach, polnohospodárstve, lesohospodárstve, poľnohospodárstve, a iných pozoruhodných zručnostiach.

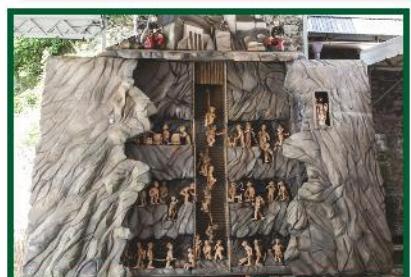

KTO?

Banskobystrický geomontánný park o.z. – verejnosúkromné partnerstvo (53 členov právnických a fyzických osôb, samospráv, podnikateľov a iniciatív), ktoré spája spoločná vízia ďalšieho rozvoja zameraná na lepšie využívanie prírodného, sociálneho a ekonomickejho potenciálu regiónu s bohatou geologickou stavbou a banskou historiou, jeho snahou je dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj geoparku v čistom a nenarušenom prírodnom prostredí dvoch národných parkov a ďalších vzácných krajinných oblastí.

Pre dosiahnutie vízie ide o **3 prioritné oblasti rozvoja Banskobystrického geoparku:**

- Ochrana hodnôt prírodného prostredia Geoparku
- Geoturizmus ako príležitosť ekonomickejho, sociálneho a kultúrneho rozvoja
- Geopark ako miesto života, práce a oddychu

► BANSKOBYSTRICKÝ GEOPARK

KDE?

Banskobystrický geomontánny región sa rozprestiera na ploche 886 km². Z hľadiska budovania kultúrnej a poznávacej infraštruktúry sa člení na geomontánne oblasti troch kategórií:

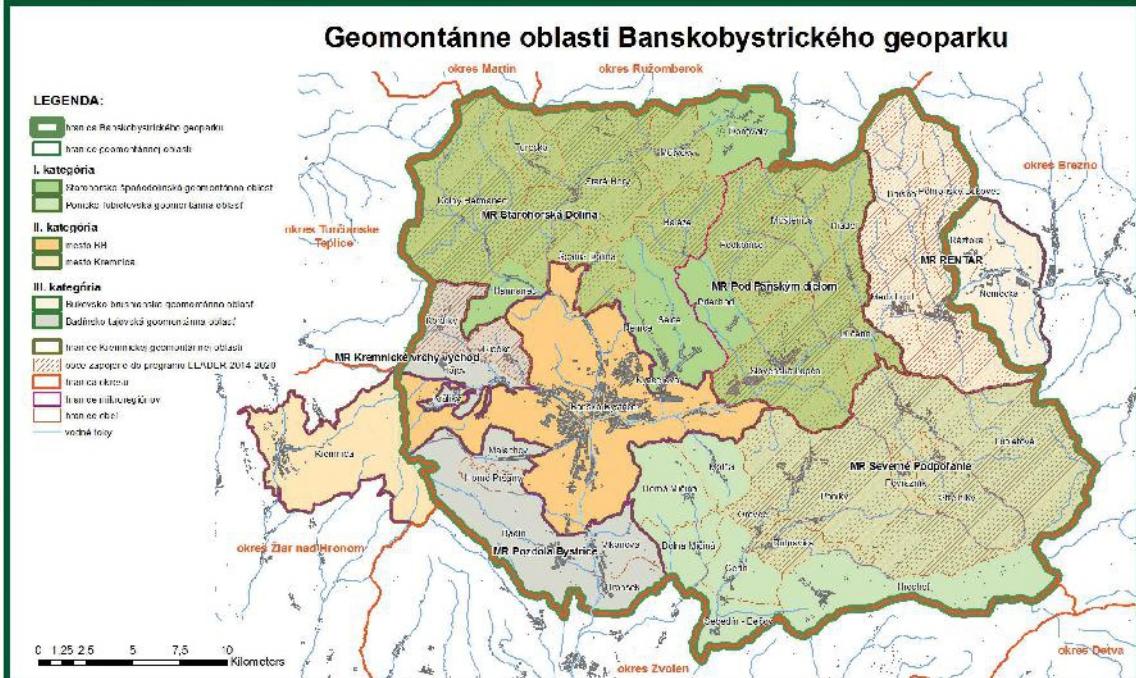
- starohorsko-špaňadolinská, ponicko-ťubietovská a kremnická geomontánna oblasť (1. kategória), ktorá je jadrovým územím geoparku,
- mestá Banská Bystrica a Kremnica (2. kategória) ako mestské centrá cestovného ruchu,
- brusniansko-bukovecká a badínsko-tajovská geomontánna oblasť (3. kategória), ktoré sú záujmovým územím geoparku.

Na území Banskobystrického geoparku je 292 lokalít, z toho je:

- 46 geologických lokalít,
- 53 geologických a montanistických lokalít,
- 40 geologických a prírodných lokalít,
- 36 montanistických lokalít,
- 1 montanisticko-historická lokalita,
- 80 kultúrno-historických lokalít,
- 29 prírodných lokalít,
- 7 archeologických lokalít.

Do územia Banskobystrického geoparku zasahuje NP Veľká Fatra, NP Nízke Tatry a CHKO Poľana. Oblast' okolia Banskej Bystrice hlavne vo vidieckom prostredí je zaujímavá aj z etnografického hľadiska a možno tu nájsť zachovanú pôvodnú architektúru tunajšieho ľudu, nehovoriac o meštianskej architektúre samotnej Banskej Bystrice a Kremnice. V území geoparku je situovaných 16 náučných chodníkov a 30 turistických chodníkov, ktoré vybudovala Správa NP Nízke Tatry, ŠOP SR, Združenie Kalvária Kremnica, Správa CHKO Poľana, Lesy SR, Mestské Lesy a iniciatívy na miestnej úrovni (OZ Permon, OZ Malachovská Dolina, OZ Libetha a iné).

www.geoparkbb.sk

Vydal: Banskobystrický geomontánny park

Grafické spracovanie: CBS spol. s. r. o. Texty a úprava: Ing. arch. Iveta Kavčáková.

Autori fotografií: Ing. Ivona Cimermanová, Ing. arch. Michal Kasa, RNDr. Vladimír Druga, Bohuš Schwarzbacher, CBS spol. s.r.o.

© 2015

S FINANČNOU PODPOROU
BANSKOBYSTRICKÉHO
SAMOSPRÁVNENÉHO KRAJA